

8. Постанова Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду від 4 липня 2023 року у справі № 212/2688/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112087985>.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-351-7-90>

ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ІНТЕРВ'Ю ТА ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Ткаченко Вікторія Василівна

здобувач другого (магістерського) рівня освіти

за спеціальністю «Право»

Навчально-наукового інституту заочного та дистанційного навчання

Національна академія внутрішніх справ

м. Київ, Україна

Допит є найпоширенішою слідчою (розшуковою) дією, яку проводять у кожному кримінальному провадженні. Саме від того, наскільки якісно його буде проведено, залежить подальший перебіг досудового розслідування та його ефективність.

У сучасній практиці досудового розслідування є чимало методик проведення допиту. Умовно їх можна розділити на дві групи: ті, що ґрунтуються на обвинувальному підході, і ті, що спрямовані на збір об'єктивної інформації про всі обставини справи. Здійснені дослідження засвідчують, що обвинувальний підхід в Україні переважає. Саме його ми визначаємо як «традиційний» допит. Натомість методи, орієнтовані на збір повної інформації від учасників кримінального провадження, можна об'єднати в спільну групу – процесуальне інтерв'ю [4].

Намагаючись знайти ефективніші й гуманніші способи розслідування кримінальних злочинів, фахівці-практики таких держав, як Австралія, Велика Британія, Канада, Нідерланди, Нова Зеландія, Норвегія [3], використовують різні моделі інтерв'ювання свідків, потерпілих і підозрюваних, що різняться ознаками, гарантіями й ефективністю їх застосування [1, с. 317].

Процесуальне інтерв'ю ґрунтується на принципах міжособистісного спілкування, тобто поваги, етики та прав людини. Така бесіда стимулює співрозмовника до комунікації, а отже, надає можливість слідству зібрати якомога більше необхідної інформації [1]. Упровадження процесуального інтерв'ю замість традиційного допиту є сучасним світовим трендом, воно призначене для підвищення

ефективності діяльності органів правопорядку, водночас спрямовує правоохоронців проводити систематичне й усебічне розслідування обставин вчиненого злочину, запобігає формуванню передчасних висновків у справі. Тобто цей метод допомагає органам правопорядку ефективно розслідувати злочини, забезпечуючи процесуальні гарантії підозрюваних осіб, що сприяє налагодженню довірливих відносин із громадою [6, с. 12].

Особливості інституту процесуального інтерв'ю досліджували Ю. Белоусов, О. Броневицька, С. Гавгун, С. Деркач, Д. Джей, Є. Лук'янчиков, Б. Лук'янчиков, В. Луцик, А. Орлеан. Більшість авторів не пропонують дефініцію процесуального інтерв'ювання та не висвітлюють відмінності його від традиційної слідчої дії – допиту. Деякі з них зазначають, що процесуальне інтерв'ю – це процесуальна дія, яка полягає в отриманні точної, надійної та достовірної інформації від потерпілих, свідків або підозрюваних – інтерв'юєнтів шляхом спілкування з інтерв'юєром для встановлення фактичних обставин кримінального провадження з метою забезпечення швидкого, повного й неупередженого розслідування [2].

Поширеним серед учених є підхід, за яким процесуальне інтерв'ю визначають як різновид комунікації в кримінальному процесі, під час якого відбуваються отримання, фіксація та перевірка доказової інформації. Відповідність такої інформації об'єктивній дійсності (фактичним обставинам) залежить від того, наскільки достеменно інтерв'юєнт передає наявні в нього відомості й наскільки правильно вони будуть сприйняті інтерв'юєром. Шляхом інтерв'ювання осіб у кримінальному провадженні вирішують широке коло питань щодо збирання та перевірки фактичного матеріалу для прийняття та обґрунтування кримінальних процесуальних рішень [1, с. 316].

Процесуальне інтерв'ю має на меті запобігати неправдивим зізнанням або помилкам у процесі здійснення правосуддя та допомагати працівникам правоохоронних органів інтерв'ювати систематично й неупереджено, знижуючи ризик помилки через людський фактор і неправдивих зізнань, які можуть статися внаслідок застосування методів, призначених для отримання визнання вини й підтвердження версії, яку інтерв'юєр вважає правдивою [4].

Наше бачення співпадає з думкою Є. Д. Лук'янчикова та Б. Є. Лук'янчикова, котрі зазначили, що процесуальне інтерв'ю – це не процесуальна і не слідча дія, а один із методів, який може бути застосовано під час проведення допиту [7].

Застосування процесуального інтерв'ю являється відповідальним завданням, яке вимагає вмілого використання комунікаційних навичок та здатності бути відкритим у ситуаціях, які можуть скластися під час

інтерв'ювання. Окрім цього необхідно користуватися як науковими дослідженнями так і досвідом кваліфікованих практиків з метою успішного проведення досудового розслідування, що не лише створює основу ефективного розслідування, а й також надає можливість здійснювати правоохоронну діяльність, що ґрунтується на повазі до прав людини.

Належне проведення процесуального інтерв'ю має супроводжуватися відеозаписом цієї дії, що дає змогу переглядати матеріали та за необхідності аналізувати окремі деталі розмови. Також важливим компонентом інтерв'ю є робота з напарником з відповідним розподілом ролей [5].

Одним із факторів успішності методики проведення процесуального інтерв'ю, зауважує Д. Джей, є робота з пам'яттю людини. Пригадування є складним психічним процесом, однак його можна активізувати, навіть через значні проміжки часу, використовуючи доволі прості й нешкідливі інструменти. Натомість невміле інтерв'ювання особи може не лише зашкодити процесу пригадування, а й суттєво спотворити наявні спогади й породжувати «забруднені докази», що згодом може дискредитувати інші докази та створювати судові помилки [5].

Стисло проаналізувавши особливості процесуального інтерв'ювання, доходимо висновку, що його застосовують передусім для налагодження психологічного контакту, а неформальна обстановка сприяє отриманню значно більшого обсягу точної, надійної та достовірної інформації для встановлення фактичних обставин вчинення кримінального правопорушення з метою забезпечення швидкого, повного й неупередженого розслідування. Отримана під час процесуального інтерв'ю інформація дає підстави для побудови слідчих версій, які перевіряють шляхом збирання доказів та їх вивчення.

Література:

1. Допит vs процесуальне інтерв'ю: що ефективніше для розслідування? URL: https://www.irf.ua/dopit_vs_protseualne_intervyu_scho_efektivnishe_dlya_rozliduvannya/

2. Луцик В. В., Гавгун С. Р. Сучасні моделі процесуального інтерв'ю. *Часопис Київського університету права*. 2020. № 1. С. 316–323. URL: https://drive.google.com/file/d/1J_WPT8bX1IkQtsE6LPOKNTpk6TQtMmTE/view?fbclid=IwAR11E6qio3_ETIXIr4v4Z50rOeueKbG-5PqvT0I4inWUHnnU_m4_KK7CP78&pli=1

3. Не зізнання, а докази – іноземні експерти про механізм процесуального інтерв'ю. URL: http://www.irf.ua/allevents/news/investigative_interviewing/

4. Процесуальне інтерв'ю в кримінальних справах. Навчальні матеріали СТІ 1/2017. URL: https://cti2024.org/wp-content/uploads/2021/01/CTI-Training_Tool_1_UKR.pdf

5. Процесуальне інтерв'ю – на заміну звичним підходам до проведення допиту. URL: <https://ecpl.com.ua/news/protsesual-ne-interv-iu-na-zaminu-zvychnym-pidkhodam-do-provedennia-dopytu/>

6. Розкажи мені що сталося, або зізнайся. Дослідження про процесуальне інтерв'ю. Аналіз міжнародного досвіду. Опис узагальненої моделі. Аналіз національної системи підготовки та практики / [Ю. Белоусов, О. Броневицька, С. Деркач та ін.]. Київ : Процесуальне інтерв'ю в Україні, 2020. 232 с. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/3568>

7. Чи вичерпано можливості допиту як способу формування доказів у кримінальному провадженні. URL: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/47189/1/VPSP2021-3_57-62.pdf

8. Як провести ефективний допит. URL: <https://sud.ua/ru/news/publication/192838-yak-provesti-efektivniy-dopit>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-351-7-91>

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПРОВЕДЕННЯ ДОПИТУ НЕПОВНОЛІТНІХ

Чичик Дар'я Юріївна

*здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
Навчально-наукового інституту права
Державний податковий університет
м. Ірпінь, Україна*

Лазебний Анатолій Миколайович

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінальної юстиції
Державний податковий університет
м. Ірпінь, Україна*

Допит є важливою слідчою дією на всіх стадіях кримінального процесу. Неповнолітні часто виступають допитуваними, і їхні показання можуть бути цінним джерелом доказів. Однак результати